OŠ Marije Vere

Ljubljanska cesta 16 a

1241 Kamnik

RAZUMEVANJE FRAZEMOV

RAZISKOVALNA NALOGA s področja SLOVENŠČINA

Avtorice: Lučka Oražem 8. b., Hana Kozjan 8. b., Kristina Videc 9. c.

Mentorica: Katarina Podkrižnik Smagaj

Kamnik, marec 2024

KAZALO VSEBINE

KAZALO VSEBINE 2
KAZALO GRAFOV 3
POVZETEK 4
ZAHVALA 4
UVOD 5
HIPOTEZE 5
TEORETIČNI DEL 6
7. 1. Beseda 6
7.2. Besedna zveza 6
7.3. Frazem 6
7.4. Zgodovina frazeologije 7
7.5. Slovar slovenskih frazemov 7
8. EKSPERIMENTALNI DEL 8
8.1. ANALIZA ANKETE 8
8.1.1. Struktura anketirancev po spolu in razredih 8
8.1.2. Materinščina anketirancev in jezik, ki ga govorijo doma 9
8.1.3. Bralne navade anketirancev 10
8.1.4. Razumevanje frazemov 11
8.1.5. Razumevanje frazemov iz besedila 13
8.1.6. Sam napiši frazem 14
9. RAZPRAVA 15
9.1. PREVERJANJE HIPOTEZ 15
10. ZAKLJUČEK 16
VIRI IN LITERATURA 17
PRILOGA 18
11.1. Anketni vprašalnik 18

KAZALO GRAFOV

Graf 1: Struktura po spolu 8
Graf 2: Struktura po razredih 8
Graf 3: Jezik, ki ga anketiranci govorijo doma 9
Graf 4: Materinščina anketirancev 9
Graf 5: Bralne navade deklic 10
Graf 6: Bralne navade dečkov 10

POVZETEK

V raziskovalni nalogi se ukvarjamo z vprašanjem, koliko mladi še poznamo slovenske frazeme. V teoretičnem delu smo razložile pojem frazem in njegove značilnosti. Predstavile smo tudi kratek pregled razvoja slovenske frazeologije in slovarska prizadevanja. V empiričnem delu smo prikazale rezultate ankete, v katero smo vključile nalogo, v kateri so učenci razložili dane frazeme, nalogo, v kateri so v besedilu poiskali frazeme in jih razložili ter nalogo, pri kateri smo učence pozvale, da so sami napisali frazeme, ki jih poznajo. Zanimalo nas je tudi, koliko na poznavanje frazemov vplivajo jezikovno okolje in materni jezik ter bralne navade. Čeprav je bil vzorec premalo razpršen, da bi lahko z gotovostjo sklepale, smo opazile, da na poznavanje frazemov in na frazeološki besedni zaklad vplivata branje in jezik, ki ga govorimo v družini.

Ključne besede: frazem, frazeologija, razumevanje frazemov, frazeološki slovar, osnovnošolci

ZAHVALA

Zahvaljujemo se mentorici učiteljici Katarini Podkrižnik Smagaj, ki nam je skozi celotno raziskovalno nalogo pomagala in nas vodila.

Zahvaljujemo se tudi vsem učencem osmih in devetih razredov Osnovne šole Marije Vere, ki so sodelovali pri reševanju ankete.

UVOD

Z raziskovalno nalogo smo želele ugotoviti, kako dobro osmošolci in devetošolci prepoznajo in razumejo frazeme in koliko jih sploh ve, kaj sploh so. Vzorec je zajemal 47 osmošolcev in 57 devetošolcev Osnovne šole Marije Vere.

V raziskovalni nalogi smo želele predstaviti slovenske frazeme in koliko jih še poznamo. Ker je poznavanje frazemov odraz dobrega poznavanja jezika in večje izrazne zmožnosti, nas je zanimalo, koliko mladi še poznajo in uporabljajo slovenske frazeme. Nalogo smo razdelile na teoretični in empirični del. V teoretičnem delu smo predstavile, kaj so frazemi, zgodovino frazeologije in Slovar slovenskih frazemov. V empiričnem delu, ki je jedro raziskovalne naloge, smo anketirale osmošolce in devetošolce Osnovne šole Marije Vere. Zanimalo nas je, kako dobro frazeme poznajo, predvsem pa, koliko jih uporabljajo. Pri tem smo opazovale tudi, kateri je njihov materni in jezik, ki ga govorijo doma, ter koliko berejo. Frazeme, ki so bili izbrani poljubno in vsi vsebujejo sestavine, povezane z deli telesa, smo vključile v anketni vprašalnik in tako preverile razumevanje frazemov pri omenjeni populaciji osnovnošolcev.

V teoretičnem delu smo delale predvsem s pisnimi viri. Informacije smo iskale v osnovnošolskih in srednješolskih učbenikih za slovenščino, diplomskih nalogah, drugih raziskovalnih nalogah oziroma strokovnih člankih. V veliko pomoč nam je bil tudi Slovar slovenskih frazemov Janeza Kebra. V praktičnem delu smo s pomočjo ankete zbrale rezultate in pri tem opazovale različne spremenljivke. Zanimalo nas je, kakšno je poznavanje in uporaba frazemov, kako na poznavanje frazemov vpliva branje in materni jezik oz. jezik, ki se uporablja v družinskem krogu. Opazovale smo tudi razliko rezultatov pri moških in ženskah. Pri svojem delu smo uporabile: – metodo dela s pisnimi viri – metodo ankete – statistično metodo.

HIPOTEZE

O stalnih besednih zvezah oziroma frazemih se učimo v 7. razredu, a se zdi, da jih le toliko ponotranjimo, da s pridobljenim znanjem pri pouku in študijem primerne strokovne literature lahko raziskujemo frazeologijo z vidika rabe.

Zastavile smo si naslednje hipoteze:

1. Osmošolci in devetošolci slabo razumejo frazeme.
2. Bolje jih razumejo v kontekstu/besedilu.
3. Materinščina anketirancev, njihovih staršev in jezik, ki ga govorijo doma, vpliva na razumevanje frazemov.
4. Bralne navade anketirancev vplivajo na razumevanje frazemov.
5. Učenci imajo težave pri navajanju poljubnih frazemov.

TEORETIČNI DEL

7. 1. Beseda

Beseda je jezikovna enota, ki ima svoj pomen. Sestavljena je iz točno določenega zaporedja glasov oziroma črk, ki jih med sabo ni mogoče zamenjati, ker bi s tem spremenili pomen besede.

V jezikovnem sistemu je beseda dogovorjeno znamenje, ki ima točno določeno tvarno stran, ki je ne smemo spreminjati (izjema so pregibne besedne vrste), ne da bi spremenili pomen. Z besedami nekaj poimenujemo, torej imajo določen pomen. Že dejstvo, da lahko imajo besede enega ali več pomenov, pove, da sporočanje ni preprost proces dodajanja besede k besedi, ampak moramo pri tem upoštevati več dejavnikov sporazumevanja. Besedam, ki imajo en pomen, pravimo enopomenke, tistim z več pomeni pa večpomenke .[1]

7.2. Besedna zveza

Besedna zveza je zveza dveh ali več besed. Večina teh zvez nastaja sproti, njihov pomen pa je napovedljiv iz pomenov besed, ki jih sestavljajo – pravimo jim proste besedne zveze. Druge besedne zveze stalno stojijo skupaj, iz spomina vzamemo že narejene. Te imenujemo stalne besedne zveze . [2]

Proste besedne zveze nastajajo sproti, kot pač narekuje poimenovalna potreba. Tako samostalnik miza poimenuje kos pohištva iz ravne plošče in navadno štirih nog. Če želimo v nekem trenutku povedati, da je miza iz lesa, ne pa iz denimo plastike ali kovine, pridevnik lesen postavimo v ustrezno obliko v skladu z omenjenimi pravili in tvorimo besedno zvezo lesena miza. Pomen besedne zveze je enak vsoti pomenov besed, ki sestavljajo besedno zvezo. Besedna zveza je spremenljiva: lesena, plastična, kovinska, kamnita ... miza. Naslovnik ne pričakuje stalnosti (razen upoštevanja slovničnih in pravopisnih/pravorečnih pravil). Nekaj primerov prostih besednih zvez: topel kruh, lepa hiša, usnjen pas ...[3]

7.3. Frazem

Frazem je stalna besedna zveza (zveza vsaj dveh besed), v kateri uporabimo besede v prenesenem pomenu in je ne moremo poljubno zamenjati z drugimi, saj morata tako oblika kot pomen ostati ista.

Frazemi so stalne besedne zveze z nenapovedljivim pomenom. Za njih velja stalnost pomena in oblike, pri čemer lahko obliko delno spreminjamo zaradi vključevanja v besedilo. Na primer glagole v frazemih spregamo: vrgla sem puško v koruzo, vrgla si puško v koruzo, vrgla je puško v koruzo ..., ne moremo pa spreminjati sestave ali menjati besed: vrgla je kolo v jarek (ta besedna zveza je prosta). Frazemi so tudi slogovno zaznamovani.[4]

Frazemi so po obliki stavčni ali nestavčni. Stavčni frazem imenujemo rečenica (npr. Dober glas seže v deveto vas.), nestavčnega pa reklo (npr. Spoznati se na kaj kot zajec na boben). Rečenice, ki nastopajo

[1] Ortar, 2000, str. 11
[2] Križaj idr., 2017, str. 14
[3] Burnik, 2019, str. 13
[4] Križaj idr., 2000, str. 20

kot samostojne povedi, imenujemo tudi pregovori, z njimi je izražena kaka življenjska modrost ali nauk. Tudi za pregovore je značilna stalnost pomena in oblike.[5]

7.4. Zgodovina frazeologije

"Izraz *frazeologija* izhaja iz grške *fraze* (izraz, enota neskladja) in *logotipa (*znanje, znanje, beseda). Pod tem izrazom sta povzeta dva pomena: frazeologija kot veja leksikologije, ki preučuje leksične združitve besed in celoto (sklad) frazeoloških enot določenega jezika" (Wikipedija, frazeologija).

Frazeologija je veda, ki se ukvarja s frazemi, pomeni pa tudi zbirko vseh frazeoloških enot. V slovenskem jezikoslovju se za frazeološke enote uporabljajo različni izrazi: fraza, stalna besedna zveza, frazeologem, idiom, najbolj razširjen pa je izraz frazem.

Dejavnosti Evropskega združenja za frazeologijo (EUROPHRAS) in Evropskega združenja za leksikografijo (EURALEX) s svojimi rednimi konvencijami potrjujejo evropsko zanimanje za frazeologijo.

Frazeologija se je začela razvijati v začetku 20. stoletja, njeni prvi zametki pa so se pojavljali že v veliko starejših slovnicah. Začetnik je bil švicarski jezikoslovec Charles Bally. V tridesetih in štiridesetih letih 20. stoletja so se frazemi uveljavili v ruski leksikologiji in kasneje še v nekdanji Sovjetski zvezi in drugih vzhodnoevropskih državah. V Veliki Britaniji, Franciji in drugih zahodnoevropskih državah pa se je frazeologija močno razvijala šele v zadnjih dvajsetih letih.

Frazeologija je v Sloveniji relativno mlada veda. Frazeološkega bogastva slovenskega jezika je veliko, sistematično raziskovanje pa se je razcvetelo šele v drugi polovici dvajsetega stoletja. Tako Toporišič (1974, str. 273) ugotavlja, da je naša frazeologija še čisto v povojih. Omenja nekaj večjih zbirk frazeološkega gradiva: – Frazeološki slovar v petih jezikih (Josip Pavlica, 1960) – Pregovori prilike in reki (Fran Kocbek in Ivan Šašelj, Ljubljana, 1934). Avtor nadaljuje, da je v omenjenih knjigah zbrana najobširnejša literatura o frazeologiji (273). Nekaj podatkov avtor najde še v Zgodovini slovenskega slovstva (Ljubljana, 1956). Omenjeni Toporišičev članek predstavlja prvi znanstveno zastavljeni prispevek o slovenski frazeologiji.[6]

7.5. Slovar slovenskih frazemov

Avtor slovarja je Janez Keber, ki je slovenski jezikoslovec, frazeolog in publicist. V slovarju je večina najpomembnejših frazemov, ki se uporabljajo v slovenskem knjižnem jeziku. Sestavljen je iz uvodnega in slovarskega dela. V uvodnem delu je na kratko predstavljeno, kako je ta slovar nastajal, kako je zasnovan in kaj bomo našli v njem. Skupaj vsebuje več kot 5000 primerov ter razlag frazemov.

Gradivo je v Slovarju slovenskih frazemov (SSF) razporejeno po abecednem in slovničnem principu.[7]Vsak frazem je naveden tolikokrat, kolikor besed vsebuje. Vsakokrat se navede pri izbrani iztočnici. Iztočnice so lahko samostalniki, pridevniki, glagoli, prislovi, zaimki in števniki. Predlogi in vezniki ne morejo biti iztočnice. Razlaga pomena je zaradi prostora navedena le enkrat, zato je potrebno poiskati glavno iztočnico. Pri neglavnih iztočnicah se slovar sklicuje na glavno, kar olajša iskanje.[8]

[5] Ortar idr., 2000
[6] Belehar, 2000, str. 9
[7] Keber, 2011, str. 9
[8] Keber, 2011, str. 109

8. EKSPERIMENTALNI DEL

8.1. ANALIZA ANKETE

8.1.1. Struktura anketirancev po spolu in razredih

Anketo so reševali učenci osmih in devetih razredov. Od tega je bilo 39 deklet in 65 dečkov. 55 % anketirancev je bilo iz 9. razreda, 45 % pa iz 8. razreda. 37 % sodelujočih je bilo deklet, 63 % pa dečkov.

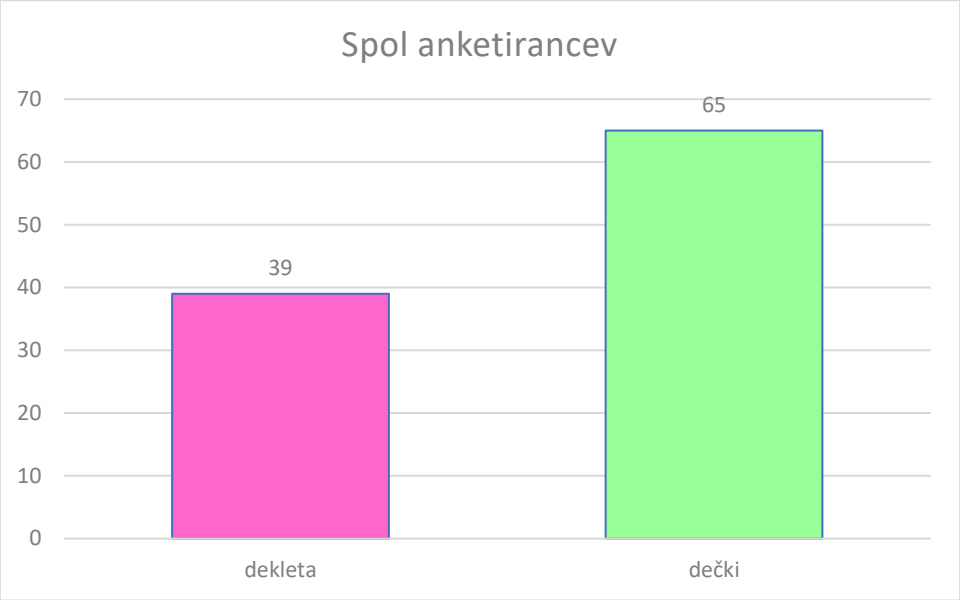

Graf 1: Struktura po spolu

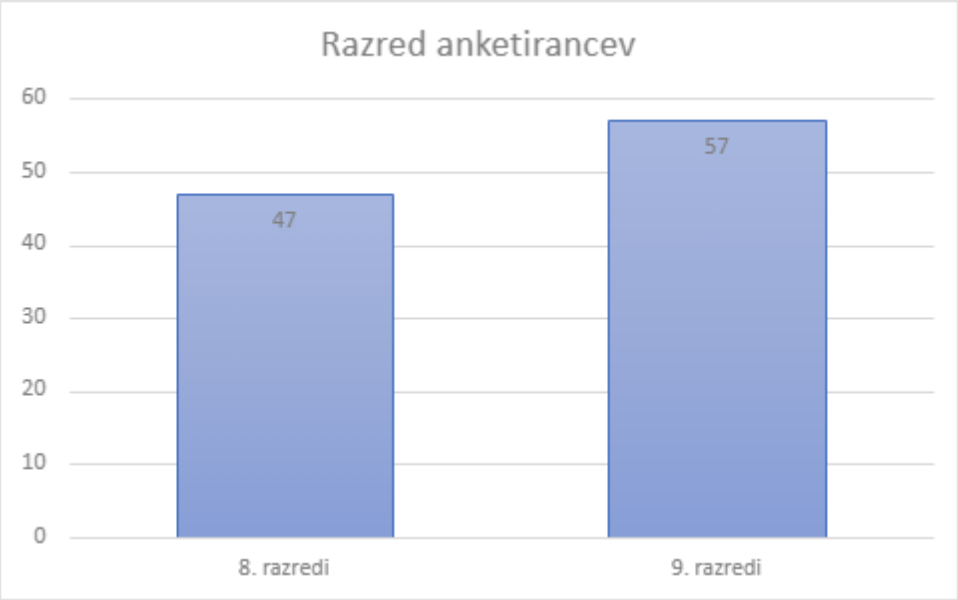

Graf 2: Struktura po razredih

8.1.2. Materinščina anketirancev in jezik, ki ga govorijo doma

Sodelujoče smo povprašale, kateri je njihov materni jezik in kateri jezik govorijo doma, ker smo predvidevale, da bi to lahko vplivalo na njihovo razumevanje frazemov. Okoli 77 % učencev govori slovensko, 23 % pa govori slovenščino ali/in drugi jezik, večinoma gre za jezike držav nekdanje Jugoslavije. Pri večini sodelujočih je materni jezik slovenščina, sledi bosanščina in srbščina ter albanščina.

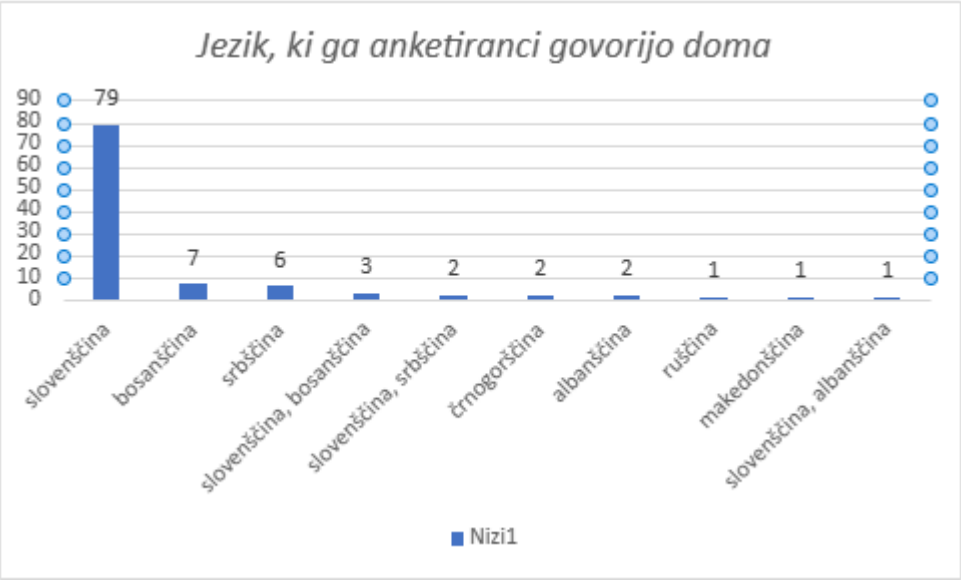

Graf 3: Jezik, ki ga anketiranci govorijo doma

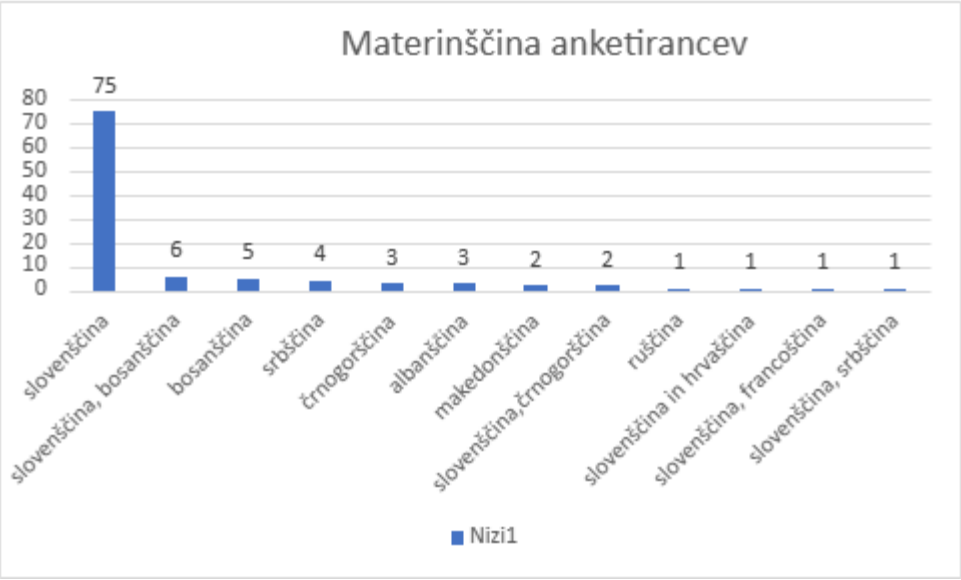

Graf 4: Materinščina anketirancev

8.1.3. Bralne navade anketirancev

Pri anketirancih smo preverile, koliko berejo, ker bi to tudi lahko vplivalo na njihovo razumevanje frazemov. Pri dekletih 36 % prebere največ 1 knjigo letno, ravno toliko pa jih prebere 1–5 knjig na leto. 5–10 knjig letno prebere približno 20 % deklet. Več kot 10 knjig na leto pa prebere le 8 % deklet. Pri fantih 38 % prebere največ 1 knjigo na leto. 1–5 knjig letno prebere 54 % anketirancev. 5–10 knjig letno prebere 14 % fantov. Več kot 10 knjig na leto pa prebere prav tako 8 % fantov kot deklet. Kljub predvidevanju, da dekleta berejo več, smo ugotovile, da temu ni tako.

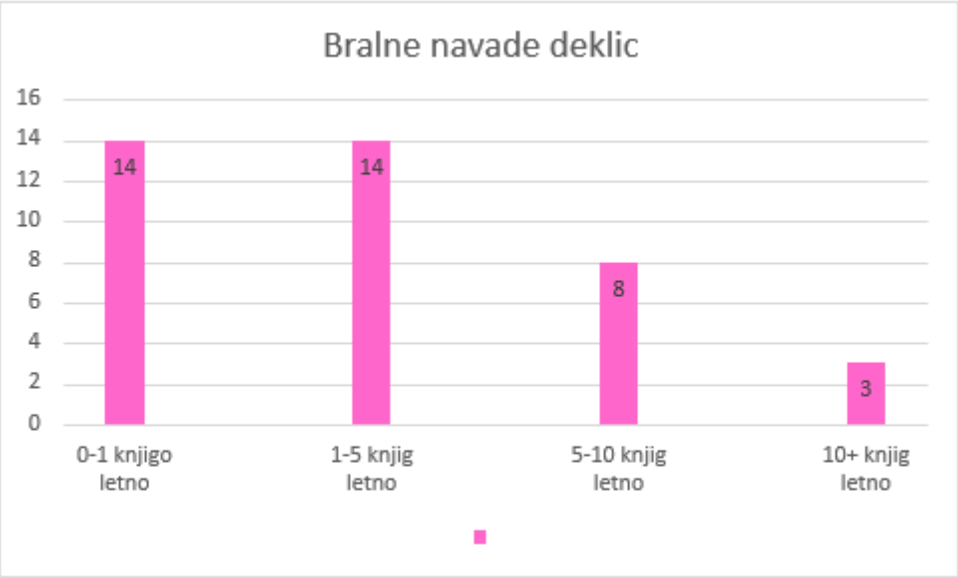

Graf 5: Bralne navade deklic

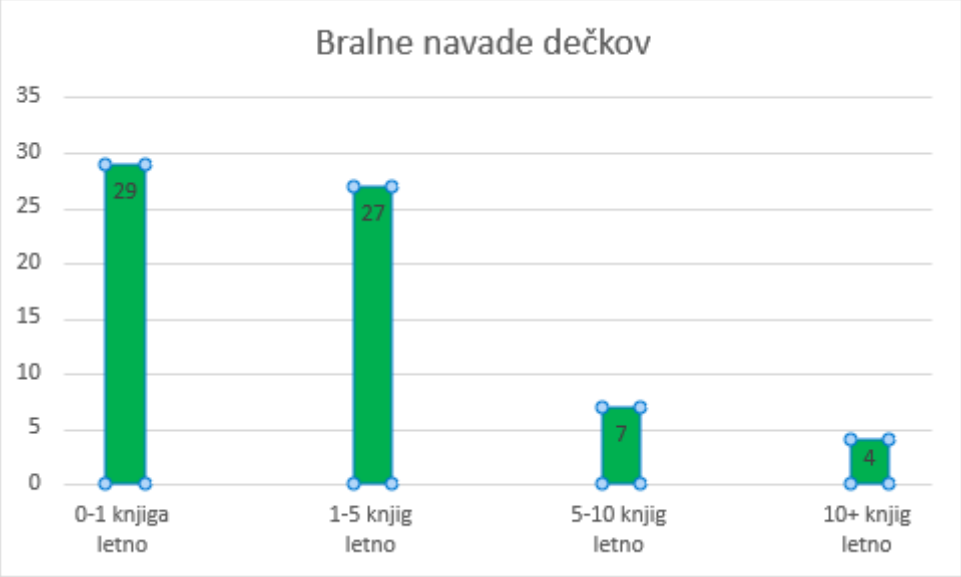

Graf 6: Bralne navade dečkov

8.1.4. Razumevanje frazemov

Pri prvi nalogi v anketnem vprašalniku smo preverjale razumevanje štirih frazemov. V uvodni del ankete smo vključile tudi razlago pojma frazem, da bi jim na ta način olajšale delo.

1. Frazem

Narediti kaj z levo roko	Z lahkoto, brez težav

Pravilno je frazem razložilo 10,3 % deklet in 9,2 % fantov.

Nepravilno je frazem razložilo 66,7 % deklet in 66,2 % fantov.

Delno pravilno je frazem razložilo 2,6 % deklet in 15,4 % fantov.

Razlage ni zapisalo 20,5 % deklet in 9,5 % fantov.

Veliko anketirancev je kot razlago napisalo – narediti površno oz. slabo. Ta frazem so boljše razumela dekleta. Delež učencev, ki so frazem zapisali pravilno, je bil zelo majhen. Veliko učencev pa razlage sploh ni zapisalo.

Frazem so narobe razumeli, ker so mislili, da narediti nekaj z levo roko, pomeni, da res nekaj narediš z levo roko.

2. Frazem

Strah ima velike oči	Če se kdo česa boji, se mu zdi to še hujše, kot je v resnici

Pravilno je frazem razložilo 0 % deklet in 4,6 % fantov.

Nepravilno je frazem razložilo 59 % deklet in 50,8 % fantov.

Delno pravilno je frazem razložilo 2,6 % deklet in 4,6 % fantov.

Razlage ni zapisalo 38,5 % deklet in 40 % fantov.

Ta frazem je razumel le majhen delež učencev. Ta frazem so bolje razumeli fantje. Od sodelujočih deklet nobeno frazema ni razložilo pravilno. Manjše število učencev pa je frazem razložilo delno pravilno oz. v pravilnem kontekstu. Pri tej nalogi je bil to najslabše razložen frazem. Napačen odgovor je zapisala več kot polovica fantov in še več deklet.

Zanimivo je, da so frazem povezovali s smrtjo.

3. Frazem

Biti z eno nogo v grobu	Biti že zelo star, biti blizu smrti

Pravilno je frazem razložilo 35,9 % deklet in 47,7 % fantov.

Nepravilno je frazem razložilo 28,2 % deklet in 23,1 % fantov.

Delno pravilno je frazem razložilo 5,1 % deklet in 12,3 % fantov.

Razlage ni zapisalo 30,8 % deklet in 16,9 % fantov.

Frazem so bolje prepoznali fantje. Od vseh navedenih frazemov pa je bil ta med sodelujočimi najbolje razložen, kljub temu da veliko učencev razlage sploh ni zapisalo, je bil tudi delež delno pravilnih odgovorov večji kot pri ostalih primerih.

Frazem so zelo dobro prepoznali, ampak se niso znali pravilno izraziti pri razlagi.

4. Frazem

Prositi za roko	Zasnubiti

Pravilno je frazem razložilo 25,6 % deklet in 24,6 % fantov.

Nepravilno je frazem razložilo 53,8 % deklet in 52,8 % fantov.

Delno pravilno je frazem razložilo 7,7 % deklet in 6,2 % fantov.

Razlage ni zapisalo 12,8 % deklet in 18,5 % fantov.

Pri tem frazemu je veliko število učencev za razlago napisalo – prositi za pomoč. V tem primeru je bilo pravilno razumevanje pri dekletih in fantih podobno prav tako tudi pri napačnih in delno pravilnih odgovorih.

5. Frazem

Živeti na veliki nogi	Živeti razkošno, potratno

Pravilno je frazem razložilo 12,8 % deklet in 7,7 % fantov.

Nepravilno je frazem razložilo 30,8 % deklet in 26,9 % fantov.

Delno pravilno je frazem razložilo 7,7 % deklet in 23,1 % fantov.

Razlage ni zapisalo 48,7 % deklet in 32,3 % fantov.

Pri tem frazemu je nekdo za razlago napisal, da si big foot, kar se nam je zdelo precej zanimivo. Frazem so bolje prepoznala dekleta. V povprečju je bilo razumevanje tega frazema slabše kot pri ostalih. Največji delež učencev pa odgovora oz. razlage sploh ni zapisalo.

Frazem so slabo prepoznali, čeprav smo predvidevale, da ga bodo razumeli.

6. Frazem

Zatiskati si oči pred čim	Ne hoteti spoznati, priznati česa

Pravilno je frazem razložilo 7,7 % deklet in 1,5 % fantov.

Nepravilno je frazem razložilo 53,8 % deklet in 50,8 % fantov.

Delno pravilno je frazem razložilo 25,6 % deklet in 13,8 % fantov.

Razlage ni zapisalo 12,8 % deklet in 33,8 % fantov.

Najbolje so frazem prepoznala dekleta, vendar je bilo pravilnih razlag zelo malo. Prav tako kot pri 2. frazemu je več kot polovica deklet in fantov razlago frazema zapisala napačno. Delež pravilno razloženih frazemov je bil glede na ostale primere največji.

Po videnih rezultatih te naloge so učenci najbolje razumeli 3. frazem, razumevanje pa je bilo najslabše pri 2. in 6. frazemu. V povprečju je bilo pri obeh spolih razumevanje enako oz. podobno, čeprav smo predvidevale, da bo odstotek pravilnih razlag večji pri dekletih.

Večina jih je v 1. nalogi prepoznala in opisala, vendar so bili večinoma narobe razloženi. Ugotovile smo, da so fantje bolje prepoznali in opisali frazeme v obeh nalogah. Nekateri so si v 2. nalogi pomagali z naslednjo in so lažje prepoznali frazeme.

8.1.5. Razumevanje frazemov iz besedila

Pri drugi nalogi smo frazeme vstavile v spodnje besedilo, ker nas je zanimalo, ali vključenost frazemov v sobesedilo pripomore k boljšemu razumevanju frazemov.

Danes je Gašper **vstal z levo nogo**. Tako je vsaj rekla njegova mama, a je vseeno **pljunil v roke**. Šel je po drva, kjer je **imel oči na pecljih**, če bi slučajno videl kakšno divjad za kosilo. Napočil je čas za kosilo. Na kosilu je bil tudi Gašperjev brat, s katerim sta **bila na bojni nogi**. Dan se je nadaljeval in cela družina je skupaj odšla na izlet.

1. Frazem

Vstati z levo nogo	Biti nerazpoložen, slabe volje

Pravilno je frazem razložilo in prepoznalo 35,9 % deklet in 20 % fantov.

Nepravilno je frazem razložilo 30,8 % deklet in 46,2 % fantov.

Delno pravilno je frazem razložilo 23,1 % deklet in 20 % fantov.

15,4 % deklet in 13,8 % fantov frazema ni razložilo oz. frazema sploh ni prepoznalo.

Ugotovile smo, da je frazem prepoznalo kar 15 % deklet več kot fantov. Frazem so fantje prepoznali slabše od naših pričakovanj.

2. Frazem

Pljuniti v roke	Z vnemo in brez obotavljanja lotiti se kakega dela; zelo se potruditi za kaj, pri čem

Pravilno je frazem razložilo in prepoznalo 12,8 % deklet in 29,2 % fantov.

Nepravilno je frazem razložilo 38,5 % deklet in 38,5 % fantov.

Delno pravilno je frazem razložilo 25,6 % deklet in 10,8 % fantov.

25,6 % deklet in 21,5 % fantov frazema ni razložilo oz. frazema sploh ni prepoznalo.

Frazem so slabo prepoznali in ga povezovali z dobesednim pomenom besede pljuvati.

3. Frazem

Imeti oči na pecljih	Zelo pazljivo, natančno, na preži

Pravilno je frazem razložilo 61,5 % deklet in 50,8 % fantov.

Nepravilno je frazem razložilo 2,6 % deklet in 15,4 % fantov.

Delno pravilno je frazem razložilo 15,4 % deklet in 7,7 % fantov.

Razlage ni zapisalo 20,5 % deklet in 26,2 % fantov.

Frazem so zelo dobro prepoznali, čeprav tega nismo pričakovale. Je pa zanimivo, da ga je prepoznala večina, vendar ga niso znali razložiti.

4. Frazem

Biti na bojni nogi	Biti sprt s kom, s čim

Pravilno je frazem razložilo 59 % deklet in 36,9 % fantov.

Nepravilno je frazem razložilo 5,1 % deklet in 15,4 % fantov.

Delno pravilno je frazem razložilo 15,4 % deklet in 16,9 % fantov.

Razlage ni zapisalo 20,5 % deklet in 30,8 % fantov.

Frazem so prepoznali, večina ga je znala opisati, polovica sodelujočih pa sploh ni ničesar zapisala. To nas je presenetilo, saj smo ta frazem pri pouku že večkrat slišali in razložili.

Po navedenih rezultatih so učenci najbolje razumeli 1. frazem in najslabše 3. frazem.

Pri 1., 3. in 4. frazemu je bilo razumevanje pri dekletih boljše, pri 2. pa je kar 16,4 % več fantov kot deklet frazem zapisalo pravilno.

8.1.6. Sam napiši frazem

Pri zadnji nalogi nas je zanimalo, ali se učenci sami spomnijo kakšnega frazema. Nad odgovori smo bile precej presenečene.

Od 104-ih učencev jih je več kot polovica, in sicer 54,81 % napisalo odgovor. Sicer niso bili vsi pravilni, a smo zadovoljne že s tem, da so si sploh upali, kaj napisati.

Od 57-ih učencev, ki je odgovor napisalo, jih je 28,07 % (16) napisalo en pravilen odgovor. 7,02 % (4) učencev je napisalo dva pravilna odgovora. Samo 1 učenec pa je napisal tri pravilne odgovore. Ostalih 63,16 % (36) učencev pa ni napisalo niti enega pravilnega odgovora.

Kot nepravilen odgovor je veliko učencev napisalo npr.:

- Milo za žajfo.
- Osel ne gre dvakrat na led.
- Pojej živo žabo.

Kot pravilne odgovore pa so pisali npr.:

- Lep kot slika.
- As v rokavu.
- Mačji kašelj.
- Ne delaj iz muhe slona.

Ugotovile smo, da je veliko učencev zapisalo pregovore in ne frazeme, ali pa proste besedne zveze, ki so vsebovale določene sestavine frazemov.

9. RAZPRAVA

9.1. PREVERJANJE HIPOTEZ

Na splošno je bilo razumevanje frazemov med učenci 8. in 9. razreda slabo. S tem lahko potrdimo prvo hipotezo.

Večino anketirancev je frazeme boljše prepoznalo v nalogi, kjer so bili podani v besedilu. Čeprav je bil tudi pri tej nalogi velik delež napačnih odgovorov (npr. pri frazemu *pljuniti v roke*). V nalogi so frazeme zamenjali z običajnimi besedami *(napočil je čas za kosilo* in *divjad za kosilo).* S tem lahko potrdimo drugo hipotezo.

Pri nalogi, kjer so morali sami napisati frazeme, smo ugotovile, da so frazeme napisali pravilno tisti, ki preberejo več knjig letno, in tisti, ki jim je slovenščina materni jezik oz. so že dlje časa v Sloveniji. S tem lahko potrdimo tretjo in četrto hipotezo.

Pri raziskovanju smo ugotovile, da učenci, ki na leto preberejo več knjig, frazeme razumejo ter razložijo boljše od učencev, ki berejo manj. S tem lahko potrdimo četrto hipotezo. Ugotovile smo tudi, da več fantov prebere več kot 10 knjig na leto kot dekleta. V povprečju fantje letno preberejo več knjig kot dekleta, kar nas je presenetilo.

Ena od naših hipotez je bila, da bolje prepoznajo frazeme v drugi nalogi, kjer so zapisani v besedilu. Po njihovih odgovorih smo ugotovile, da naša hipoteza drži. Večina jih je prepoznala in razložila, vendar so bili večinoma narobe razloženi. Ugotovile smo, da so fantje bolje prepoznali in razložili frazeme tako v prvi kot v drugi nalogi. Nekateri so si v tej nalogi pomagali s prejšnjo in so lažje prepoznali frazeme.

V tretji nalogi smo ugotovile, da približno polovica sodelujočih slabo razume frazeme. Večinoma jih zamenjuje s pregovori. Najboljše prepoznavanje frazemov je bilo s strani učencev, katerih slovenščina je njihov materni jezik. Naša hipoteza, vezana na 3. nalogo, je bila, da bodo imeli učenci velike težave z navajanjem svojih frazemov. Samo en učenec je napisal tri frazeme in jih tudi pravilno utemeljil. Nekateri so napisali samo enega, drugi več, ampak so namesto frazemov pisali pregovore. Kar nekaj pa ni napisalo nobenega. Zelo zanimiv primer je bil, da je nekdo napisal – kdor drugemu jamo koplje, se še čevelj ne obuje.

10. ZAKLJUČEK

Z našim raziskovalnim delom smo ugotovile, da je razumevanje frazemov med mladimi zelo slabo. Po našem mnenju je eden od vzrokov slaba bralna pismenost učencev. Rezultati ankete so pokazali, da mladi malo berejo, kar je ključno za razvoj splošne bralne pismenosti in razumevanja frazemov. V osnovnem izobraževalnem programu učenci frazeme obravnavajo v 7. razredu. Po našem poznavanju, se tej temi posveti premalo časa in pozornosti. Glede na to, da frazemi bogatijo slovenski jezik, priporočamo, da se v osnovni in srednji šoli spodbuja uporaba in razumevanje frazemov.

VIRI IN LITERATURA

- Burnik, Zala: Koliko še razumemo slovenske frazeme: raziskovalna naloga, Mesna občina Celje, Celje, 2019.
- Čerčnik Pušavec, Nika in Ferara, Živa: Frazemi – Še bogatijo naš jezik?, Mesna občina Celje, Celje, 2013.
- Fabčič, Melanija: Frazemi in pregovori v stiku: kulturološki in semantično-pragmatični vidiki, Filozofska fakulteta Univerze v Mariboru, Oddelek za germanistiko, Maribor, 2014.
- https://sl.wikipedia.org/wiki/Frazeologija (pridobljeno, december 2023)
- https://sl.wikipedia.org/wiki/Stalna_besedna_zveza (pridobljeno, december 2023)
- https://www.caa.si/jezik-in-frazeologija.html (pridobljeno, december 2023)
- https://www.fran.si/iskanje?FilteredDictionaryIds=192&View=1&Query=%2A (pridobljeno, december 2023)
- https://www.frazemi.com/frazeologija/ (pridobljeno, december 2023)
- https://www.realka.si/wp-content/uploads/2022/11/19.%C5%A1tevilka.pdf (pridobljeno, december 2023)
- Jakop, Nataša: Pragmatična frazeologija, Založba ZRC, ZRC SAZU, Ljubljana, 2006.
- Keber, Janez: Slovar slovenskih frazemov, Založba ZRC, ZRC SAZU, Ljubljana, 2011
- Lečič, Rada: Slovenski predlogi in frazemi, Založba Gaya, Cerkno, 2021.
- Ortar, Martina idr.: Na pragu besedila, učbenik za slovenski jezik v 2. letniku gimnazij, strokovnih in tehniških šol, Ljubljana Polje, 2000.

PRILOGA

11.1. Anketni vprašalnik

ANKETA – RAZUMEVANJE FRAZEMOV

Pozdravljeni, to anketo smo pripravile Lučka Oražem, Kristina Videc in Hana Kozjan pod mentorstvom učiteljice Katarine Podkrižnik Smagaj. Podatke potrebujemo za raziskovalno nalogo pri slovenščini.

- **OBKROŽI:**

Spol:	M	Ž
Razred:	8.	9.

- **Bralne navade (obkroži):**

a) do eno knjigo na leto
b) do pet knjig na leto
c) od 5 do 10 knjig na leto
d) več kot deset knjig na leto

- **Moj materni jezik je:**

a) slovenščina
b) slovenščina in _____
c) drugi jezik/-i:_____

- **Doma govorimo:**

a) slovensko
b) drug jezik:_____

- **RAZUMEVANJE FRAZEMOV**

<u>POMOČ</u>

<u>Frazemi so stalne besedne zveze, v katerih uporabimo besede v prenesenem pomenu in jih ne moremo poljubno zamenjati z drugimi.</u>

S svojimi besedami pojasni, kaj pomenijo napisani frazemi.

Narediti kaj z levo roko.	
Strah ima velike oči.	
Biti z eno nogo v grobu.	
Prositi za roko.	
Živeti na veliki nogi.	
Zatiskati si oči pred čim.	

Obkroži frazeme v besedilu in jih razloži.

Danes je Gašper vstal z levo nogo. Tako je vsaj rekla njegova mama, a je vseeno pljunil v roke. Šel je po drva, kjer je imel oči na pecljih, če bi slučajno videl kakšno divjad za kosilo. Napočil je čas za kosilo. Na kosilu je bil tudi Gašperjev brat, s katerim sta bila na bojni nogi. Dan se je nadaljeval in cela družina je skupaj odšla na izlet.

Napiši <u>tri primere</u> frazemov, ki jih poznaš. <u>Ne piši že navedenih frazemov!</u>

Najlepša hvala za vaše sodelovanje.